

۲۰۱۹

[Type the company name]

فرزانه فرازمند

نمایش خلاق

فرآیندی است دو طرفه میان اندیشه و بدن در قالب بازی های ساده و گروهی که منجر به پرورش خلاقیت، قدرت اندیشه و شناخت بدن می گردد.....

نمایش خلاق ابزار آموزش در جهت تقویت مهارت‌های فردی و اجتماعی

تعریف:

نمایش خلاق ؛ بازی زندگی و "زندگی- بازی" کودکانه است. کودکانه نه از آن جهت که صرفاً خاص کودکان است بلکه با این نگاه که آغازی است برای خلق هنر و زندگی .

نمایش خلاق نمایشی غیر رسمی است که به صورت بداهه و بدون متن ، صحنه و دکور و طراحی از پیش برنامه ریزی شده با حضور و هدایت مربی در گروه شکل می گیرد. در این نوع همه کودکان در حد توانایی خود نقش دارند و حضورشان موثر است به عبارت ساده تر تفاوت و مرزی ، میان بازیگران و تماشاچیان محسوس نیست زیرا در هر نوبت جای بازیگران و تماشاچیان می تواند عوض شود و یا حتی با مشارکت آنها داستان نمایش تکمیل شود و پیش برود .

از طرفی در این فرآیند ، فعالیت گروه با تلاش و خلاقیت بازیگران و به سود آنها یعنی برای لذت بردن و رسیدن به خلق تازه ها توسط بازیگران پیش می رود و ساخته می شود . نه صرفاً برای اجرا در حضور تماشاگران ؛ گر چه در نهایت با پیشرفت کلاس و تکمیل متن و شکل گیری فرم می تواند منجر به تولید یک نمایش کامل برای اجرا با حضور تماشاگران نیز تبدیل گردد تماشاگرانی که خود کودکانند و بازیگرانی که آزاد و رها و بدون نگرانی از رتبه بندی و قضاوت در گروه هم سالان اندیشه ، احساس ، تخیل و توان خود را به نمایش می گذارند آن هم بی تجربه تلخ استرس . تا اندک اندک آمادگی و اعتماد به نفس برای حضور در جمع و ابراز وجود میسر شود . و این گام برداشتن در مسیر تجربه ای اجتماعی است که اغلب با تمام دوستی ها، ظرافت ها، آموزش ها و خلاقیت هایش به صورت خاطره ای شیرین به یاد می ماند .

در تعریف نمایش خلاق توجه و تاکید به چند مفهوم ضروری است :

۱- فعالیت بودن : نمایش خلاق یک فعالیت است که در آن سه عامل مربی ، کودک و موضوع کار خود نمایی می کند و حاصل این مجموعه سه گانه است که فعالیت را می سازد .

مربی با آگاهی ها و عملکرد و گفت و شنودش ، کودک با مشارکت ، توان و تجربه آموزی هایش و موضوع با اهمیت ، سادگی و قدرتی که برای خلق و تجربه و آموزش دارد .

۲- فرآیند بودن : نمایش خلاق یک فرآیند است چون بر اساس تعریف فرآیند؛ فعالیت و روشی ویژه برای انجام کار است که شامل مراحل و فعالیت های متعدد است و آغاز کار را به انجام آن پیوند می زند و

تبدیل می کند به بیانی دیگر چگونگی و مراحل انجام کار ، لحظه ها و زمان خلق نمایش کنش ها و واکنش های مربی و کودک آنقدر مهم است که با محصول پایان کار برابری می کند و بلکه برتری دارد . توجه به فرآیندی بودن نمایش خلاق می تواند باعث تولید آثار بعدی و مرحله ای طی جلسات پیوسته باشد .

۳- مشارکتی بودن : نمایش خلاق از نوع فعالیت های گروهی است و انتظار داریم ترغیب به مشارکت گروهی در خلق اثری واحد ، تحمل پذیری ، برخورداری از روحیه جمع گرایی ، حل مسائل در گروه ، رهبری و هدایت پذیری ، مهربانی ، رعایت نوبت ، احترام به قوانین و مقررات ، احترام به حقوق فردی و اجتماعی ، آداب سخن گفتن و ابراز وجود در جمع ، مفهوم سازی و لذت جمعی و ... را در راستای هدایت و نظارت مربی و توجه عادلانه او حاصل شود .

۴- بازی و بازی سازی : بازی اصلی ترین روش کار با کودک و بهترین و شیرین ترین روش برای آموزش غیر مستقیم و ماندگار است .

اغلب ما بازی های کودکی خود را به یاد داریم و با آن چه چیز ها که نیاموخته ایم و چه خاطرات اثر بخشی که نداریم در نماش خلاق ، بازی ها گروهی است و قابلیت ها در گروه شناسایی و پرورش داده می شود برنده و بازنده نداریم زیرا هر کس به قدر توان خود، سهم دارد و لذت می برد و خاطره می سازد .

۵- خلاقیت : خلاقیت عنصر جدا کننده نمایش خلاق از تاتر کودکان و تاتر با کودکان است . در تاتر کودک یا تاتر برای کودک ، گروهی از بزرگسالان با متن مشخص و منتخب ، صحنه و دکور ، بازیگران کارآموده ، لباس ، ریتم و موسیقی و ... به تولید تاترهای آموزشی ، شاد و تفریحی برای کودکان اقدام می کنند .

در تاتر با کودکان نیز متن ، صحنه ، دکور ، لباس ، ریتم و موسیقی و ... ارتباطی با اختیار ، انتخاب و خلاقیت کودکان ندارد و آنها تنها در آن نمایش بازی می کنند و گاه به طور غیر مستقیم آموزش می بینند .

اما در نمایش خلاق چنانچه از نامش پیداست همه چیز در گرو خلاقیت کودک است . خلاقیت کودک در نمایش بر اساس آگاهی و تجربیات او ، گفت و شنود ها و زمینه سازی های مربی ماهر شکل می گیرد و رشد می کند و در جریان یک فعالیت گروهی متن تولید می کند به ابزار ساده و قابل دسترس محتوا و شکل مورد نظر می بخشد ، مشکلات و مسائل را حل می کند ، گروه را منسجم می کند ، از نظرات تک تک بچه ها بهره می برد و در نهایت یک اثر گروهی به دست می آورد . گفتنی است که فرصت ایجاد تجسم خلاق با حضور مربی فراهم و هدایت می شود .

۶- مربی: اگر بچه ها را به حال بگذاریم آنها بازی هایشان را به نمایش و نمایش بازی تبدیل می کنند و به طور غریزی به برخی اهداف دست می یابند اما دیگرگونی محیط خانوادگی و آموخته های قبلی کودکان می تواند بر اثر بخشی روند کلاس تاثیر بگذارد.

اما آنچه حضور مربی را در فعالیت نمایش خلاق معنا می بخشد نظارت و هدایت اوست مربی آگاه با نگاه منصفانه، عادلانه و محبانه خود برای همه بچه ها فرصت حضور ایجاد می کند چه آنها که در فرصت های امن خانوادگی قدرت و اعتماد به نفس لازم را به دست آورده اند چه آنها که نیاز دارند این توانایی را در جمع دوستان تمرین کنند و قدرت بروز و حضور اجتماعی را در خود بیازمایند.

مربی نمایش خلاق با ارائه زاویه دید های متنوع و کودکانه راهها و مسیر خلاقیت را به کودکان نشان می دهد. او با رعایت حقوق بچه های ضعیف و بچه های قوی احترام به حقوق اجتماعی را یاد می دهد. با تقسیم کار بر حسب توانایی و ایجاد فرصت های جدید مسئولیت پذیری را ایجاد می کند. او با گفت و شنود های دو طرفه پیوند زننده کودکان با توانایی، مهارت، اعتماد به نفس و حضور موثر و مفید و اثر بخش و .. است.

با آنچه تاکنون گفته شد نمایش خلاق را چنین تعریف می کنیم :

نمایش خلاق فعالیتی فرآیند محور و مشارکتی است که در آن کودک (و نوجوان) با هدایت مربی از طریق بازی و بازی سازی به خلاقیت هنری و کسب مهارت های اخلاقی، اجتماعی، فردی و ... دست می یابد.

تاکید می شود در این تعریف و سایر تعاریفی که تاکنون از نمایش خلاق ارائه شده است سخنی از اجرا و صحنه نیست زیرا چنانچه گفته شد مجموعه عملکرد، زمان و لحظات کار با کودک و روند اداره کلاس در اثربخشی آن موثر است نه اجرا در صحنه و در مقابل تماشاگران.

اهداف نمایش خلاق :

۱. ایجاد شادی و لذت و طراوت و حرکت در کودکان

۲. رشد خلاقیت

۳. رشد قوه تخیل و تجسم

۴. پرورش اندیشه و تفکر

۵. شناخت بدن

۶. افزایش گنجینه لغات، قدرت بیان و بداهه گویی

۷. تقویت مهارت های فردی-اجتماعی

۸. تقویت قوه تحلیل، حل مسئله

۹. ارزیابی و درک تفاوت ها

نگاه به اهداف، چراغ راه را روشن نگه میدارد و مربی با نظر به آنها می تواند کلاس خود را زمان بندی و برنامه ریزی نماید. پیرامون هر کدام از اهداف مطالعه کند و ابزار رسیدن به آنها را مهیا کند. گاه لازم است بازی ها را شناسایی، طبقه بندی و مناسب سازی کند. بخشی از کلاس را به قصه گویی و روخوانی کتاب و ... اختصاص دهد.

بطور گروهی یا انفرادی بچه ها را تشویق به شعرخوانی کند با بچه ها پیرامون موضوعات متنوع گفت و گو کند و فرصت بدهد تا آنها حرف بزنند و او شنونده خوبی باشد. درباره مسائل مختلف نظر اصلاحی بچه ها را جویا شود و قدرت تحلیل آنها را تقویت کند.

گاهی برای ارائه محتوای مورد نظرش به طور خلاق از ابزار موجود بهره بگیرد و با تجسمی خیالی به دنیای جان بخش کودکان نزدیک و نزدیکتر شود. از خاطرات کودکی خود بگوید و اجازه دهد بچه ها

حرف های مهم و غیر مهمشان را بیان کنند و به آنها ارزش بگذارد ، با بچه ها بخندد و آنها را بخنداند و امنیت کلاسش را به جان کودکان ببارد .

نمونه ای از یک جلسه نمایش خلاق :

موضوع : حضور و غیاب دانش آموزان و نمایش خلاق

اغلب دانش آموزان و حتی مربیان هنگام اجرای یک برنامه توان استفاده از بدن خود را به عنوان ساده ترین راه ارتباط برای انتقال معنا ندارند و زبان بدن خود را نمی شناسند ، همین مسئله باعث می شود هنگام حضور در جمع با بدنی نا کارآمد و به اصطلاح آویزان حاضر شوند و عدم جذابیت کلامی و ارتباطی ، آنها را از برقراری روابط ساده اجتماعی دور کند و بدون آگاهی آن را به کم رویی نسبت میدهند. در حالی که شناخت کافی از توانایی زبان بدن با تمریناتی ساده در قالب بازی و نمایش خلاق می تواند این مشکل را حل کند.

مربی در این جلسه می تواند از مفهوم ساده حضور و غیاب و اعلام متنوع حاضرین با کمک دست های خود استفاده کند. ابتدا مربی با گفت و گو و شرح و ارائه یک مدل و اعلام حضور خود از بچه ها می خواهد نام هر کس را صدا زد و به روشی متفاوت از سایرین از انگشت یا انگشتان خود استفاده کند .

مثلا نفر اول انگشت اشاره را بعد از ذکر نامش نشان می دهد نفرات بعدی می توانند از دو انگشت ، سه انگشت ، دست باز ، دست بسته ، دو دست در هم به شکل های مختلف که هر کدام می تواند مفهومی را برساند استفاده کنند و سپس از آنها بخواهد تا معنی دست خود را بیان کنند. مثلا دو دست در هم یعنی دوستی ، دوانگشت جلو و سه انگشت بسته یعنی تیر اندازی دو انگشت باز و بالا و سه انگشت بسته یعنی پیروزی و دست مشت کرده یعنی قدرت و ...

سپس از بچه ها بخواهد تا نقشی از مفهوم مورد نظر را نشان دهند و از ارتباط این نقش ها با هم به خلق یک نمایش دست بزنند.

اگر بچه ها با هدایت مربی برای هر کدام از انگشتان یک موجود خیالی یا واقعی فرض کنند و آن را در قصه جای دهند اندک اندک قصه نمایش شکل می گیرد.

نکته قابل توجه آنکه مربی، ضمن حفظ مسئولیت هدایتی خود تخیلات بچه ها را می پذیرد به آنها بها می دهد ، با آنها تخیل می کند و در صورت لزوم با بیان سوالات و پیشنهادات در جهت تکمیل نمایش کمک می کند.

این نمونه نشان می دهد که از همان ابتدا ارتباط عادلانه و محبانه مربی با همه بچه ها باعث حضور همه آنها می شود. حضوری ساده که نیاز به هیچ تجربه و توان خاصی ندارد در مثال هایی از این دست هیچ کدام از کودکان بر دیگری برتری ندارند و همه با قرار گرفتن در گروه و تقویت و پرورش حواس خود یاد می گیرند و تازه های وجود خود را کشف میکنند و نشان می دهند. هم چنین با تمرین و تمرکز قابلیت های بدن خود را می شناسند و برای بیان مفهومی واحد که همان اعلام حضورشان است با تنوع و خلاقیت در گروه مشارکت می کنند. ادامه این برنامه کودک را ترغیب می کند تا ارتباط موثر تری بین اندیشه و تخیل، بدن و کلام خود به وجود آورد و قرار گرفتن در گروه او را بر می انگیزد تا همپای دیگر هم سالان خود حرکت کند، بگوید، بسازد، بازی کند و این ها تنها با یک نمونه تمرین می تواند حاصل شود.

هم چنین در پایان مربی می تواند نظر تکمیلی بچه ها را جویا شود و از این طریق آنها را به تحلیل و ارزیابی نیز مشتاق کند.

همانطور که پیداست "جریان کار" در کلاس نمایش خلاق پیش رونده است و تا هرکجا که توان و رغبت کودکان باشد می تواند ادامه یابد و این بدان معناست که جریان از نتیجه صرف ارزشمندتر است و در حقیقت این جریان است که می تواند مهارت های فردی و اجتماعی را افزایش دهد و خلاقیت را روز به روز گسترده تر نماید.

گفتنی است مربیان این کلاس همواره باید به یاد داشته باشند که نمایش خلاق مثل همه کلاس های آموزشی دیگر وسیله ای است برای تغییر و تعالی دانش آموزان و آموزش غیر مستقیم آنها.

با پذیرش این شرط و پیمان دایره عمل، اثر و مخاطب نمایش خلاق از کودکان به ویژه کودکان پیش دبستانی به نوجوانان، جوانان و حتی بزرگسالان افزایش می یابد که شرح آن در این اندک نمی گنجد.